

הצעת חוק זכויות נפגעי עבירות בהליך הפלילי, התשס"א-2001

הגדרות

1. בחוק זה –

"הגוף החוקר" – משטרת ישראל או המחלקה לחקירות שוטרים במשרד המשפטים;

"השרים" – שר המשפטים והשר לביטחון הפנים;

"חוק הנוער" – חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971¹;

"חוק העונשין" – חוק העונשין, התשל"ז-1977²;

"חוק סדר הדין הפלילי" – חוק סדר הדין הפלילי (נוסח משולב), התשמ"ב-1982³;

"נפגע עבירה" – מי שנפגע במישרין מעבירה, וכן בן משפחה של מי שהעבירה גרמה למותו, למעט הפוגע;

דברי הסבר

מבוא

להגן על תושביה מפני עבריינות, אלא גם מן ההכרה ששיתוף פעולה של קרבנות עבירה עם רשויות אכיפת החוק, שיתוף המותנה בהבנה ובהתייחסות לבעיות הקרבנות, הוא אינטרס חיוני של מדינות העולם לחיזוק מלחמתן בעבריינות.

...

רשויות אכיפת החוק פועלות מתוך מסורת של התמקדות בעבריו ובשמירה על זכויותיה. השגת שיתוף פעולה של קרבן העבירה, החיונית לפעולה יעילה ותקינה של מערכת אכיפת החוק, עשויה להיות מושגת רק מתוך היערכות לראיה מחודשת, המביאה בחשבון את מצוקתו וצרכיו, ואת מחויבות המערכת לסייע לו.⁴ (עמ' 1 ו-2 לדו"ח)

כיום ישנן כמה הוראות חוק שענינן זכויות נפגעי עבירות בהליך הפלילי, ואולם אין בנמצא אמצעים למתן מידע לנפגעים או יצירת מקומות המתנה מוגנים בעבורם בבתי המשפט, ואין הסדרה כוללת של נושא השתתפותם בהליכי המשפט ומעורבותם בהשפעה על גור הדין. אמנם ישנן הוראות לא מעטות בהנחיות פרקליט המדינה ומשטרת ישראל, ואולם אלו אינן מיושמות במלואן, והן אינן מדברות בשפה של זכויות, שמולן חובה ברורה של הרשויות ליישום.

הצעת חוק זו היא תוצר עבודתה של ועדה בין-משרדית, בראשותה של גב' יהודית קרפ, והוראותיה מבטאות איוון בין זכויות נפגעים לזכויות חשודים ונאשמים, כמו גם איוון בין הרצון להיטיב עם הנפגעים לבין המציאות הארגונית והתקציבית המוגבלת של רשויות אכיפת החוק.

מטרתו של חוק זה להגדיר את זכויותיהם של מי שנפגעו מעבירות פליליות, במהלך ההליך הפלילי – החל בשלב החקירה, דרך התביעה, המשפט וגזר הדין.

מעמדם וזכויותיהם של נפגעי עבירות בקשר להליך הפלילי נגד הפוגע, כמו גם זכותם לסייע ופיצוי מטעם המדינה, זכו להכרה בין-לאומית בהצהרה של האומות המאוחדות מיום 11.12.1985 בדבר "עקרונות הצדק היסודיים לנפגעי עבירה ושימוש לרעה בסמכות", ובמדינות רבות נחקקו חוקים המענגים עקרונות אלה כזכויות המוענקות לנפגעים.

ההכרה במעמד ובזכויות האמורים, כנגזרת מערך כבוד האדם ומחוקי-יסוד: כבוד האדם וחירותו, מצאה ביטוי גם בפסיקת בית המשפט העליון, כפי שכותב הנשיא (בדימ') מאיר שמגר בפסק דין דנ"פ 3216/95 עימאר גנימאת נ' מדינת ישראל, פ"ד מט(4), עמ' 589.

"חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו נושא עימו בשורה חוקתית חקוקה לכל פרט בהברה, אולם בשורה זו נועדה לכל החברה ולא רק לעבריינים שבה... הקניית זכויות מכוח חוק היסוד דינה שתחול על הכל האורח והגור, התושב והמבקר, הנאשם והקרבן."

ביום 27.1.1987 פרסמה המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, הגב' יהודית קרפ, דו"ח בנושא "קרבנות עבירה" ובו נאמר:

"הצורך לקדם את עניינם של קרבנות עבירה מושתת לא רק על נימוקים הומניטריים ועל מחויבות חברתית, הנובעת מכשלונה של המדינה

¹ ס"ח התשל"א, עמ' 134.

² ס"ח התשל"ז, עמ' 226.

³ ס"ח התשמ"ב, עמ' 43.

"עבירה" - עבירה שמתקיימים בה כל אלה:

(1) היא מסוג עוון או פשע;

(2) היא נעברה בישראל, ואם נעברה מחוץ לישראל בית משפט בישראל דן בה;

(3) חקירתה נעשית בידי הגוף החוקר והתביעה בה מנוהלת בידי תובע;

"פוגע" - לרבות מי שחשוד או נאשם בעבירה שפגעה בנפגע עבירה;

"פקודת בתי הסוהר" - פקודת בתי הסוהר [נוסח חדש], התשל"ב-1971⁴;

"תובע" - כמשמעותו בסעיף 12(א)(א) או (2) לחוק סדר הדין הפלילי.

2. בתי המשפט, וכן רשויות החקירה והתביעה וכל רשות אחרת שהטיפול בנפגעי עבירות בקשר להליך הפלילי הוא בין תפקידיה (להלן - הרשויות), ינהגו בנפגע עבירה באדיבות, ביחס הולם, תוך הקפדה על כבוד האדם, הגנה על פרטיותו והתחשבות בו ובצרכיו.

3. נפגע עבירה זכאי לקבל מידע על זכויותיו כנפגע, על הדרך שבה מתנהל הליך פלילי ועל שירותי סיוע לנפגעי עבירות, כפי שיקבעו השרים.

זכות לקבל מידע לגבי זכויות ושירותים

4. (א) במהלך ההליך הפלילי, זכאי נפגע עבירה, ככל הניתן, להגנה מפני הפוגע, שלוחיו ומקורביו.

(ב) בלי לגרוע מהוראות סעיף קטן (א), זכאי נפגע העבירה, במהלך ההליך

הפלילי -

ד ב ר י ה ס ב ר

להגדרה "פוגע": מוצע לשם פשטות ובהירות הניסוח שההגדרה "פוגע" תתייחס גם למי שחשוד או נאשם כפוגע, בלי להטיל דופי או לפגוע בחזקת חפותו של אדם שטרם הורשע בביצוע עבירה.

2 סעיף זה מבטא את העקרונות הכלליים שראוי שינחו את עבודתן של רשויות המדינה השונות בבואן כמגע עם נפגעי עבירה בקשר להליך הפלילי, וכיישומן את הזכויות המפורטות בחוק.

3 סעיף מוצע לתת לנפגע עבירה את הזכות להיות מידוע לגבי זכויותיו, כדי שיוכל לממשן. כמו כן, מוצע לקבוע זכות לקבל מידע על אפשרויות סיוע קיימות, בין אם הסיוע ניתן על ידי גופים ציבוריים ובין אם הוא ניתן על ידי גופים לא ממשלתיים. מוצע כי דרך מסירת המידע תיקבע בתקנות.

4 סעיף קטן (א) מגדיר את זכותו של נפגע עבירה להגנה מפני הפוגע, משפחתו, שלוחיו או מקורביו, בכפוף למגבלות היכולת הסבירות של הרשויות. נפגעי עבירות רבים חשים מאוימים על ידי מי שחשוד או נאשם כפוגע, וחוששים מפני המפגש עמו או עם מי ממקורביו בזמן הדיונים בבית המשפט.

סעיף 1 להגדרה "עבירה": מוצע להגביל את תחולת הזכויות הקבועות בהצעת חוק זו בשלושה מישורים:

(1) מבחינת חומרת העבירה - מוצע שהזכויות יוענקו למי שנפגעו מעבירות עוון ופשע, בלי לכלול את העבירות הקלות ביותר מסוג חטא (שעונשן עד שלושה חודשי מאסר);

(2) מבחינת מקום ביצוע העבירה - מוצע להגביל את החוק למי שנפגעו מעבירות שבוצעו בישראל או שהמשפט בשלהן מתנהל בישראל אף שהן נעברו מחוצה לה. הגבלה זו משלבת בין התפישה שזכויות הנפגעים נגזרות ממחויבות המדינה למנוע עבירות פליליות בתחומה לבין ההכרה בחשיבות שיתוף הפעולה בין הנפגעים לבין רשויות אכיפת החוק;

(3) מבחינת הרשויות האוכפות - מוצע כי בשלב זה יוגבל החוק לעבירות שחקירתן מתבצעת במשטרת ישראל או במחלקה לחקירות שוטרים ושהתובעים בהן הם תובעים מפרקליטות המדינה או תובעים משטרתיים. בכך יינתן מענה לנפגעי העבירות האישיות והחמורות יותר, ותימנע הטלת נטל ארגוני כבד על גופים החוקרים עבירות כלכליות למשל ועל רשויות מקומיות או עורכי דין אחרים שהוסמכו על ידי היועץ המשפטי לממשלה להגיש אישומים בעבירות מסוימות.

⁴ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 21, עמ' 459.

(1) לקבל מהמטרה מידע לגבי אפשרויות ההגנה הקיימות;

(2) לקבל, ככל הניתן, הגנה מפני מגע או קשר בלתי נחוץ בינו לבין הפוגע, שלוחיו או מקורביו בבית המשפט.

5. הרשויות לא ימסרו לאדם, ולא יכללו במסמכים שהם חלק מחומר החקירה, כמשמעותו בסעיף 74 לחוק סדר הדין הפלילי, או בכתב האישום, את כתובת המגורים של נפגע העבירה, כתובת מקום עבודתו ומספרי הטלפון שלו; אולם בית המשפט רשאי להתיר את גילוי הפרטים האמורים לפוגע או לסניגורו, לפי בקשתם, לצורך ניהול הגנת הנאשם.

הגבלה על מסירת פרטים

6. (א) נפגע עבירה זכאי לקבל מידע על השלב שבו נמצא ההליך הפלילי בקשר לעבירה שממנה נפגע, כפי שיקבעו השרים.

בירור מצב ההליך הפלילי

(ב) במידע הנמסר לפי סעיף קטן (א) לא ייכלל מידע שמסירתו אסורה לפי כל דין או שיש במסירתו, לפי שיקול דעתו של האחראי על החקירה או התביעה, כדי לפגוע בחקירה או כדי לפגוע בפרטיותו או בשלזומו של אדם.

7. (א) נוסף על הוראות סעיף 6 -

זכות לקבלת מידע על ההליך הפלילי

(1) נפגע עבירה שביקש זאת זכאי לכך שהגופים המפורטים בתוספת הראשונה יידעו אותו על שלבים בהליך הפלילי בקשר לעבירה שממנה נפגע, כמפורט באותה תוספת;

(2) נפגע עבירה מין או אלימות שביקש זאת, זכאי לכך שהגופים המפורטים בתוספת השניה יידעו אותו על שלבים נוספים בהליך הפלילי בקשר לעבירה שממנה נפגע, כמפורט באותה תוספת.

(ב) אין בהוראות סעיף זה כדי לגרוע מזכותו של מתלונן ומהחובה ליידעו לפי הוראות חוק סדר הדין הפלילי.

ד ב ר י ה ס ב ר

בפרטיותו של נפגע העבירה כתוצאה מחשיפת פרטיו האישיים ולסייע בהגנה עליו מפני איומים והטרדות.

סעיף 6 מוצע להגדיר את זכותו של נפגע עבירה לקבל מידע על השלב שבו נמצא ההליך הפלילי. האופן שבו יימסר העדכון ייקבע בתקנות (סעיף קטן (א)).

מוצע לסייג את הזכות לגבי מידע שמסירתו אסורה, וכן לאפשר לגורם האחראי על החקירה או התביעה לא למסור לנפגע מידע אם הוא סבור שיהיה בכך כדי לפגוע בחקירה או בפרטיותו או בשלזומו של אדם (סעיף קטן (ב)).

סעיף 7 מוצע להגדיר את זכותו של כל נפגע עבירה שביקש להיות מיודע בשלבים

שונים במהלך ההליך הפלילי בענינו. נפגע שביקש זאת יקבל הודעות על השלבים המפורטים בתוספת הראשונה, כגון: העברת תיק החקירה לתביעה, שחרור הפוגע ממעצר בתנאים מגבילים שנועדו להגן על הנפגע, הגשת כתב אישום, הכרעת הדין וגזר הדין (סעיף קטן (א)).

סעיף קטן (ב) מוסיף עוד שתי זכויות מפורטות של נפגע עבירה - הזכות לקבל מהמטרה מידע לגבי אפשרויות ההגנה הקיימות והזכות להפרדה פיזית, ככל הניתן, בין הנפגע לפוגע, שלוחיו או מקורביו בעת ההמתנה לדיונים ותוך כדי הדיונים בבית המשפט.

סעיף 5 מוצע כי כתובת המגורים, כתובת העבודה ומספרי הטלפון של נפגע העבירה לא יימסרו לאף אדם ולא יצוינו במסמכי החקירה ובכתב האישום, ולכן לא יועברו לעיונו של הנאשם או של סניגורו. בכך ישונה המצב הקיים כיום, ולפיו פרטים אלה נרשמים כענין שבנוהל במסמכים המועברים לנאשם בהיותם חלק מחומר החקירה. במקרים שבהם הפרטים האישיים נחוצים לשם ניהול הגנת הנאשם, יוכלו הוא או סניגורו לפנות לבית המשפט בבקשה לגילויים.

מובן כי אם כתובתו של נפגע העבירה או פרטים אחרים עליו ידועים לפוגע ממקור אחר, כמו למשל מהיכרות קודמת בין השניים, אין בהוראה הנודנה כדי להשפיע על המצב. סעיף זה נועד להסדיר את פעולת הרשויות ובכך למוער במידת האפשר את הפגיעה

8. נפגע עבירה זכאי, לבקשתו או לבקשת בא כוחו, לעיין בכתב האישום נגד הפוגע. זכות עיון בכתב אישום ולקבל העתק ממנו, אלא אם כן פרסום כתב האישום אסור לפי כל דין או אם סבר פרקליט המחוז שאין להרשות את העיון או את קבלת ההעתק כאמור, מטעמים מיוחדים.
9. נפגע עבירת מין או אלימות, שקיבל הודעה לפי הוראות סעיף 7(א2) על הגשת בקשה לעיכוב ההליך הפלילי, זכאי שתינתן לו הזדמנות להביע את עמדתו בענין בכתב, בפני המחליט בבקשה, בתוך המועד שקבעו השרים ולפני קבלת החלטה בבקשה.
10. (א) נפגע עבירת מין או אלימות, שקיבל הודעה לפי הוראות סעיף 7(א2) על כוונת התביעה להגיע להסדר טיעון עם הפוגע, זכאי שתינתן לו הזדמנות להביע את עמדתו בענין בפני התובע, לפני קבלת החלטה להגיע להסדר כאמור, אלא אם כן סבר התובע כי יש בכך כדי לפגוע באופן ממשי בנייהול ההליך, או כי מתקיימות נסיבות מיוחדות אחרות, שלא ניתן היה לצפותן ושבשלהן לא ניתן לאפשר זאת לנפגע.
- (ב) לשם מימוש זכותו של נפגע עבירה לפי סעיף קטן (א), ימסור לו התובע פרטים על הסדר הטיעון.
11. (א) נפגע עבירה זכאי למסור הצהרה בכתב לגוף החוקר, על כל נזק שנגרם לו בשל העבירה, לרבות נזק גוף, נזק נפשי או נזק לרכוש וכן על כל פגיעה אחרת שנגרמה לו בשל העבירה; מסר הנפגע הצהרה כאמור, זכאי הוא שהתובע יביא את הצהרתו בפני בית המשפט בדיון בענין גזר דינו של הפוגע, לפי הוראות סימן ז' בפרק ה' לחוק סדר הדין הפלילי או בדיון בענין פוגע שהוא קטין, לפי הוראות פרק ה' לחוק הנוער.
- (ב) אין בהגשת הצהרת נפגע לבית המשפט לפי הוראות סעיף קטן (א) כדי לגרוע מהוראות סעיף 187 לחוק סדר הדין הפלילי.

ד ב ר י ה ס ב ר

סעיף 9 מוצע כי נפגע עבירת מין או אלימות, המבקש לקבל מידע על שלבי ההליך הפלילי נגד הפוגע, וקיבל הודעה על כך שהנאשם הגיש בקשה לעיכוב ההליכים נגדו, יוכל, בתוך פרק זמן מסוים, להביע את עמדתו בענין זה בכתב בפני הגורם המחליט בבקשה, קרי: היועץ המשפטי לממשלה, המשנים לו או האחראי על עיכובי ההליכים בפרקליטות המדינה.

סעיף 10 מוצע לאפשר לנפגע עבירת מין או אלימות להשמיע את דעתו לקראת גיבושו של הסדר טיעון עם הפוגע, אלא אם כן שמיעת הנפגע תפגע בנייהול ההליך הפלילי או בהגנת הנאשם, או במקרים שבהם, בשל נסיבות מיוחדות אחרות בהליך, קיום השימוע אינו מתאפשר.

מוצע לקבוע גם את הזכות לקבל הסברים על הסדר הטיעון המתגבש.

סעיף 11 מוצע להעניק זכות לנפגע עבירה להכין הצהרה בכתב, שתפרט את כל השפעות העבירה עליו – השפעות פיזיות, נפשיות, רכושיות או אחרות. ההצהרה תובא בפני בית המשפט על ידי התובע לאחר הרשעת הפוגע בשלב הטיעונים לעונש, ומוצע

כאשר מדובר בנפגעי עבירות מין ואלימות, מוצע להרחיב את הזכות לקבלת מידע. הרחבה זו מוצעת על בסיס ההכרה בצרכים המיוחדים של הנפגעים בעבירות החמורות, ומתוך הכרה במגבלות הארגון והתקציב של הרשויות. נפגע עבירת מין או אלימות שביקש זאת יקבל הודעות גם על השלבים המפורטים בתוספת השניה, שהם: שם החוקר האחראי, מעצרו או שחרורו של הפוגע וכוונת התביעה להגיע להסדר טיעון עם הנאשם (סעיף קטן 2(א)).

סעיף 63 לחוק סדר הדין הפלילי מחייב מתן הודעה למתלונן על החלטה שלא לחקור את תלונתו או שלא להעמיד לדין חשוד בביצוע העבירה – הודעה שלעתים יתהיה חופפת להודעה שתימסר לפי הוראות סעיף זה, מוצע להבהיר שהזכות כאן אינה באה לגרוע מזכותו האמורה של המתלונן.

סעיף 8 מוצע לעגן בחוק את ההנחיה הקיימת לענין זכותו של נפגע עבירה לעיין בכתב האישום נגד הפוגע ולקבל העתק ממנו. הסייגים לזכות זו הם במקרים שבהם הוטל על כתב האישום איסור פרסום או כאשר ישנם טעמים מיוחדים אחרים לכך, לפי שיקול דעתו של פרקליט המחוז.

(ג) השרים יקבעו הוראות לענין הצהרת הנפגע לפי סעיף זה, לרבות לענין דרכי

הגשתה, תוכנה וערכונה.

12. נפגע עבירת מין או אלימות שביקש זאת זכאי שהגופים המפורטים בתוספת השלישית יידעו אותו על מהלך מאסרו של הפוגע או שהייתו במשמורת חוקית אחרת, או משמורת אחרת בעקבות העבירה, כמפורט באותה תוספת.

זכות לקבל מידע על מהלך מאסר או משמורת אחרת

13. נפגע עבירת מין או אלימות, שקיבל הורעה לפי סעיף 12 על מועד הבאת הפוגע לדיון בפני ועדת שחרורים, זכאי שתינתן לו הזדמנות להביע את עמדתו בענין בכתב, לענין הסיכון הצפוי משחרור הפוגע, בפני הועדה, בתוך המועד וברוך שקבעו השרים ולפני קבלת ההחלטה על ידי הועדה. בסעיף זה, "ועדת שחרורים" – כמשמעותה בסעיפים 49 עד 51 לחוק העונשין.

זכות להביע עמדה בפני ועדת שחרורים

14. במהלך חקירת תלונה במשטרה, לא ייחקר נפגע עבירה בדבר עברו המיני, למעט חקירה נדרשת בדבר קשר מיני קודם עם הפוגע, אלא אם כן קבע הקצין הממונה מטעמים שיירשמו, כי איסור חקירת הנפגע כאמור עלול לפגוע בחקירת התלונה; לענין זה, "הקצין הממונה" – הקצין הממונה על החקירות בתחנה, בהעדרו – מפקד התחנה, ובהעדרם – הקצין הממונה על התחנה.

חקירת משטרה בדבר עבר מיני

15. נפגע עבירת מין או אלימות זכאי שאדם המלווה אותו, לפי בחירתו, יהיה נוכח בעת חקירתו במשטרה, אלא אם כן סבר הקצין הממונה, כהגדרתו בסעיף 14, כי יש בכך כדי לפגוע בחקירה.

זכות לנוכחות מלווה בחקירה

16. (א) בכפוף להוראת סעיף 172 לחוק סדר הדין הפלילי, נפגע עבירה זכאי להיות נוכח בדיון בבית המשפט בענין העבירה שממנה נפגע, הנערך בדלתיים סגורות לפי סעיף 68 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984⁵, וכן זכאי הוא שאדם המלווה אותו, לפי בחירתו, יהיה נוכח עמו בדיון כאמור.

זכות לנוכחות בדיון הנערך בדלתיים סגורות.

ד ב ר י ה ס ב ר

סעיף 14 מוצע כי במסגרת החקירה במשטרה, לא ייחקר נפגע העבירה על עברו המיני. איסור זה הוא ברוח האיסור הקבוע כיום לגבי חקירת נפגע עבירת מין בבית המשפט, בסעיף 22 לחוק לתיקון סדרי הדין (חקירת עדים). התשי"ח-1957, והוא מרחיב אותו גם לשלב החקירה המשטרית. כסייג לאיסור, מוצע כי חקירה בדבר עבר מיני תותר אם מדובר בשאלות רלבנטיות לגבי קשר מיני קודם של הנפגע עם החשוד, או אם הקצין הממונה אישר חקירה כזו, מטעמים שיירשמו, כאשר היא רלבנטית ונחוצה להשלמת תמונת האמת של המקרה. מטרתו של סעיף זה לשרש פרקטיקות חקירה נהוגות, שאינן מתיישבות עם ההגנה החוקית שכבר קיימת לגבי חקירת נפגעי עבירות מין בבית המשפט.

לקבוע שאין בהבאתה כאמור כדי לגרוע מסמכותו של תובע להביא ראיות לענין העונש, ובכלל זה להעיד את הנפגע.

סעיף 12 מוצע כי בעבירות מין ואלימות שבהן נגזר על הפוגע עונש מאסר או שביית המשפט ציווה על שהייתו במשמורת אחרת, כגון אשפוז בבית חולים לחולי נפש, תהיה לנפגע עבירה שביקש זאת הזכות לקבל מידע על אירועים המפורטים בתוספת השלישית, המתרחשים במהלך שהייה במשמורת (כגון חופשות, בריחה ומועד שחרורו של הפוגע). העברת המידע לנפגע עבירה כאמור יסייע לו להתכונן, פיזית ונפשית, להתמודדות או להיתקלות אפשרית עם הפוגע.

סעיף 15 מוצע לעגן בחוק נוהל קיים במשטרה לענין ליווי נפגע בחקירתו, ולקבוע כי נפגע עבירת מין או אלימות זכאי שאדם המלווה אותו יהיה נוכח בעת חקירתו במשטרה. הליווי בשלב החקירה נועד

סעיף 13 מוצע כי לנפגע עבירת מין או אלימות תינתן הזדמנות להביע את דעתו בכתב בפני ועדת שחרורים הדנה בבקשת הפוגע להשתחרר שחרור מוקדם ממאסר. בכך יובטח שועדת השחרורים תיתן: משקל ראוי להשפעת השחרור על הנפגע, לאור המידע שהתקבל ממנו.

⁵ ס"ח התשמ"ד, עמ' 198.

(ב) על אף הוראות סעיף קטן (א), רשאי בית המשפט, מטעמים מיוחדים שיירשמו, שלא לאפשר את נוכחותו של נפגע העבירה או של אדם המלווה אותו בדיון בבית המשפט.

17. (א) בתי המשפט והרשויות אחראים להבטחת זכויות נפגע העבירה לפי הוראות מימוש הזכויות חוק זה.

(ב) מידע והודעות לפי הוראות חוק זה יימסרו, ככל הניתן, בשפה המובנת לנפגע העבירה.

(ג) הבטחת הזכויות של נפגע עבירה שהוא קטין תיעשה בהתאמות הנדרשות בנסיבות הענין, בהתחשב בגילו ובמידת בגרותו של הקטין.

(ד) הבטחת הזכויות של נפגע עבירה שהוא אדם עם מוגבלות תיעשה בהתאמות הנדרשות בנסיבות הענין; לענין זה, "אדם עם מוגבלות" - כהגדרתו בחוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, התשנ"ח-1998.

(ה) אי קיום זכות מהזכויות הקבועות בחוק זה אין בו כשלעצמו כדי לפסול הליך פלילי, או כדי להוות עילה למשפט פלילי או אזרחי נגד רשות ציבורית או עובד ציבור; ואולם אין בהוראות סעיף קטן זה כדי למנוע נקיטת הליך משמעותי לפי כל דין.

18. מת נפגע העבירה, יוענקו הזכויות לפי חוק זה לבני משפחתו בסדר הקדימויות שלהלן:

(1) למי שהיה בן זוגו בעת מותו, לרבות מי שהיה ידוע בציבור כבן זוגו וגר עמו באותה עת;

(2) לילדיו;

ד ב ר י ה ס ב ר

סעיף 17 מוצע להבהיר כי האחריות לקיום החוק מטלת על רשויות החקירה, התביעה והמשפט במדינה, קרי על משטרת ישראל, הפרקליטות ומערכת בתי המשפט (סעיף קטן (א) המוצע). כמו כן, מוצע לחייב את הרשויות, המוסרות לנפגע עבירה מידע לפי החוק, לעשות כן, ככל הניתן, בשפה המובנת לנפגע, (סעיף קטן (ב) המוצע)

מטרתם של סעיפים קטנים (ג) ו-(ד) המוצעים להדגיש את הצורך בהתאמת אופן יישום החוק למקרים שבהם הנפגעים הם קטינים או אנשים עם מוגבלויות.

לבסוף מוצע לקבוע שהפרת הזכויות המפורטות בחוק אינה מקימה עילת תביעה ישירה, פלילית או אזרחית, נגד עובד הציבור או הרשות הנוגעים בדבר. עם זאת מוצע להבהיר שהסעיף אינו מונע נקיטת הליכי משמעת קיימים נגד העובד, ובכך לאפשר בקרה מערכתית על יישום הזכויות ותגובה מערכתית להפרתן (סעיף קטן (ה)).

סעיף 18 בעבירות המתה וכן במקרים אחרים שבהם נפטר נפגע העבירה לפני תום ההליך הפלילי נגד הפוגע, מוצע כי הזכויות בחוק יוענקו

להקל על הנפגע במגע הלא פשוט עם המשטרה, ולסייע בהקטנת קורבנותו המשנית.

מוצע לסייג זכות זו, אם הקצין הממונה סבור שיש בכך לפגוע בחקירה.

סעיף 16 מוצע כי בכפוף לסעיף 172 לחוק סדר הדין הפלילי, לפיו אין לאפשר לעד שטרם העיד לשמוע את עדותם של עדים אחרים כמשפט, תיקבע זכותו של נפגע עבירה להיות נוכח בדיוני בית משפט בקשר לעבירה שממנה נפגע, המתנהלים בדלתיים סגורות מכוח סעיף 68 לחוק בתי המשפט, אלא אם כן החליט בית המשפט שלא לאפשר את נוכחותו מטעמים מיוחדים. הסעיף המוצע משנה מהדין הקיים כיום, לפיו ככלל אסורה הנוכחות בדיון בדלתיים סגורות אלא אם כן בית המשפט הרשה זאת.

עוד מוצע כי במקרים שבהם הנפגע מלווה על ידי אדם לפי בחירתו, הוא יהיה זכאי לכך שגם המלווה יהיה נוכח עמו בדיונים המתנהלים בדלתיים סגורות, אלא אם כן בית המשפט החליט אחרת מטעמים מיוחדים.

6 ס"ח התשנ"ח, עמ' 152.

(3) להוריו;

(4) לאחיו;

(5) למי שהיה אפטרופסו בעת מותו.

19. (א) בפרקליטות המדינה ובפרקליטויות המחוז יוקמו יחידות סיוע, כפי שיקבע שר הרווחה, שתפקידן להבטיח את מימוש זכויות נפגע העבירה לפי הוראות חוק זה, ובין השאר:

(1) להבטיח את העברת המידע מהפרקליטויות לנפגעי העבירות ומנפגעי העבירות לפרקליטויות;

(2) להנחות את עובדי הפרקליטויות ולסייע להם ביישום הוראות החוק;

(3) לאסוף מידע עדכני בדבר שירותי סיוע לנפגעי עבירות, ולהפיצו לעובדי הפרקליטויות.

(ב) שר המשפטים יקבע הוראות לענין הקמת יחידות הסיוע לפי סעיף זה, לרבות לענין מבנה היחידות, פריסתן, תפקידיהן ואופן פעולתן.

20. (א) משטרת ישראל תמנה שוטרים אחראים לענין חוק זה, שתפקידם להבטיח את מימוש זכויות נפגע העבירה לפי הוראות חוק זה, ובין השאר:

(1) להבטיח את העברת המידע מהמשטרה לנפגעי העבירות ומנפגעי העבירות למשטרה;

(2) להנחות שוטרים ולסייע להם ביישום הוראות החוק;

(3) לאסוף מידע עדכני בדבר שירותי סיוע לנפגעי עבירות, ולהפיצו לשוטרים.

(ב) השר לביטחון הפנים יקבע הוראות לענין מינוי אחראים לפי סעיף זה, לרבות מספרם, תפקידיהם ואופן פעולתם.

21. הודעות לפי חוק זה יישלחו לנפגע העבירה לפי הכתובת שימסור לשם כך בדרך שיקבעו השרים; הודעות שנשלחו לכתובת נפגע העבירה כאמור, יראו אותן כאילו נמסרו לנפגע העבירה.

ד ב ר י ה ס ב ר

ועדכון שוטף בדבר שירותי סיוע שאליהם ניתן להפנות נפגעים.

סעיף 21 מוצע כי בכל מקום בחוק שבו מוטלת על רשות כלשהי חובת הודעה לנפגע עבירה, יראו את הרשות כאילו מילאה את חובתה אם ההודעה נשלחה לפי הכתובת שמסר הנפגע לצורך כך, באופן שייקבע בתקנות. הוראה זו מוצעת כדי למנוע הטלת נטל בלתי אפשרי על הרשויות לברר אם אמנם כל ההודעות הגיעו ליעדן, ולמנוע טענות כנגדן. שהן אינן ממלאות את חובתן על פי החוק.

לקרובי משפחתו לפי סדר הזכאות המפורט בסעיף. בכך יימנעו כפילויות, חוסר תיאום והכבדה מיותרת על הרשויות המחויבות בקיום הזכויות.

סעיפים 19 ו-20 להקים יחידות סיוע לענין החוק בפרקליטות המדינה ובפרקליטויות המחוז, כפי שיקבע שר המשפטים, וכן למנות אחראים לענין החוק במשטרת ישראל. יחידות הסיוע והאחראים יהיו אמונים על הטמעת החוק בקרב חוקרים ותובעים, סיוע לחוקרים ולתובעים בהפעלת החוק הלכה למעשה

22. השרים ממונים על ביצוע הוראות חוק זה. ביצוע
23. השרים רשאים לשנות, בצו, את התוספות. שינוי התוספות
24. תקנות לפי חוק זה טעונות אישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת. אישור תקנות
25. סעיפים 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 17(ב) עד (ד), 19 ו-20 יוחלו בהדרגה, על פי צווים שיקבעו השרים, והם רשאים לעשות כן לפי אזורים או לפי מהות הזכויות או סוגי עבירות, ובלבד שהחלתם תושלם לא יאוחר מתום שלוש שנים מיום תחילתו של חוק זה. החלה הדרגתית
26. תחילתו של חוק זה בתום שלושה חודשים מיום פרסומו. תחילה

תוספת ראשונה

(סעיף 7(א)X1)

הגוף מוסר המידע	השלב בהליך הפלילי
הגוף החוקר.	1. העברת חומר החקירה לתובע לפי הוראות סעיף 60 לחוק סדר הדין הפלילי.
הגוף החוקר.	2. החלטה שלא לחקור לפי הוראות סעיף 59 לחוק סדר הדין הפלילי; יידוע לגבי שלב זה יהיה כאמור בסעיף 63 לחוק סדר הדין הפלילי ויכלול גם הודעה על זכות הערר לפי סעיף 64 לחוק האמור.
הגוף החוקר.	3. החלטה שלא להעמיד את הפוגע לדין לפי הוראות סעיף 62 לחוק סדר הדין הפלילי; יידוע לגבי שלב זה יהיה כאמור בסעיף 63 לחוק סדר הדין הפלילי ויכלול גם הודעה על זכות הערר לפי סעיף 64 לחוק האמור.

דברי הסבר

סעיף 26 כיוון שגם סעיפי החוק שאינם דורשים החלה הדרגתית דורשים התארגנות של הרשויות, בין השאר לצורך הפצה והטמעה של הוראות החוק החדש והתקנת תקנות לביצועו, מוצע כי החוק ייכנס לתוקף בתום שלושה חודשים מיום פרסומו.

עלות החוק

החוק המוצע ידרוש השקעה תקציבית והקצאת תקנים לנושאים האלה:

1. הכשרת אזורי המתנה נפרדים לנפגעי עבירות בתי המשפט – הוצאה חדר-פעמית הנאמדת ב-6 מיליון ש"ח.
2. מינוי אחראים במטרה והקמת יחידות סיוע בפרקליטות, כולל תקציב ליצירת התקשורת השוטפת עם הנפגעים ולשירותי עזר נלווים – הוצאה הנאמדת בכ-10 מיליון ש"ח לשנה.

סעיפים 22 עד 24 הפנים יהיו אחראים במשותף לביצוע החוק, ומוצע להסמיכם להתקין תקנות באישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת וכן לשנות בצו, גם כן באישור ועדת החוקה, את התוספות לחוק.

סעיף 25 מוצע לאפשר לשרים האחראים להחיל חלק מהוראות החוק באופן הדרגתי, בשני אופנים או בשילוב ביניהם: לפי סוגי זכויות, למשל על ידי קביעה שבשנה הראשונה יוענקו לנפגעי עבירות זכויות היידוע בלבד, או לפי סוגי עבירות, למשל על ידי קביעה שבמשך תקופה כלשהי יוענקו הזכויות לנפגעי עבירות מסוג פשע בלבד. ההדרגה תתאפשר לתקופה של עד שלוש שנים, שבסיומה יוחל החוק במלואו.

יובהר כי התחולה המדרוגת של חלק מהזכויות אין משמעה גריעה או פגיעה בהמשך הפעלתן של הנחיות קיימות של פרקליט המדינה או של המשטרה בענין הטיפול בנפגעי עבירות והסיוע להם.

4. שחרורו של הפוגע ממעצר בתנאים כאמור בסימן ו' לפרק ב' בחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), התשנ"ו-1996, ובלכוד שבית המשפט או הקצין הממונה קבע שתנאי החשור, כולם או חלקם, נועדו להגן על נפגע העבירה; יידוע על שלב זה יכלול גם אישור בכתב ובו פירוט תנאי השחרור האמורים.
5. החלטה להעמיד את הפוגע לדין לפי הוראות סעיף 62 לחוק סדר הדין הפלילי.
6. החלטה לעכב את ההליך הפלילי לפי הוראות סעיף 231 לחוק סדר הדין הפלילי או כל החלטה אחרת, לפי כל דין, להפסיק את ההליך הפלילי.
7. מועדי הדיונים בבית המשפט, למעט הדיון שבו מתקיימת הקראת כתב האישום לפי הוראות סעיף 143 לחוק סדר הדין הפלילי; חלה מגבלה על פי דיף על נוכחותו של נפגע עבירה בדיון מריוני בית המשפט, תימסר לו הודעה גם על כך.
8. הכרעת הדין לפי הוראות סעיף 182 לחוק סדר הדין הפלילי או סעיף 21 לחוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971.
9. גזר הדין לפי הוראות סעיף 193 לחוק סדר הדין הפלילי או החלטת בית משפט לנוער לפי סעיפים 24 עד 26 לחוק הנוער.
10. הגשת ערעור על פסק הדין לפי הוראות פרק ו' לחוק סדר הדין הפלילי.

תוספת שניה

(סעיף 7(א)22)

1. שם החוקר שמונה כאחראי על חקירת העבירה.
2. מעצרו של הפוגע או שחרורו ממעצר, לפי הוראות פרק ב' לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), התשנ"ו-1996 או פרק ג' לחוק הנוער.
3. הגשת בקשה לעיכוב ההליך הפלילי לפי הוראות סעיף 231 לחוק סדר הדין הפלילי. יידוע לגבי שלב זה יכלול גם הודעה על זכותו של הנפגע את להביע עמדתו בענין לפי הוראות סעיף 9.
4. כוונת התביעה להגיע להסדר טיעון עם הפוגע, אלא אם כן סבר התובע כי יידוע הנפגע יפגע באופן ממשי בניהול ההליך הפלילי או כי מתקיימות נסיבות מיוחדות אחרות, שלא ניתן היה לצפותן ושבשלן היידוע אינו אפשרי. יידוע לגבי שלב זה יכלול גם הודעה על זכותו של הנפגע להביע את עמדתו בענין, לפי הוראות סעיף 10.

תוספת שלישית

(סעיף 12)

הגוף מוסר המידע	השלב
שירות בתי הסוהר או בית החולים, לפי הענין.	1. תחילת ריצוי מאסרו בפועל של הפוגע או אשפוזו בבית חולים, שבו אושפז על פי צו של בית משפט לפי חוק חולי נפש, התשנ"א-1991 ⁷ (להלן – בתי חולים).
שירות בתי הסוהר או בית החולים, לפי הענין.	2. יציאת הפוגע לחופשה ממאסר או מבית חולים.
שירות בתי הסוהר.	3. מועד הבאת הפוגע בפני ועדת השחרורים, לפי הוראות סעיפים 49-51 לחוק העונשין וסימן ה' לפרק ב' בפקודת בתי הסוהר; יידוע לגבי שלב זה יכלול גם הודעה על זכותו של הנפגע להביע את עמדתו בפני ועדת השחרורים לפי הוראות סעיף 13.
שירות בתי הסוהר.	4. תנאים לשחרור הפוגע ממאסר לפי הוראות סימן ה' לפרק ב' בפקודת בתי הסוהר, שמטרתם להגן על הנפגע.
שירות בתי הסוהר או בית החולים, לפי הענין.	5. בריחת הפוגע ממאסר או מבית חולים.
שירות בתי הסוהר או בית החולים, לפי הענין.	6. מועד שחרור הפוגע ממאסר או מבית חולים.
מחלקת חנינות במשרד המשפטים.	7. בקשת פוגע מנשיא המדינה לחנינה או להקלה בעונשו כאמור בסעיף 11(ב) לחוק ייסוד: נשיא המדינה.

⁷ ס"ח התשנ"א, עמ' 58.

